

Karina Paulina Marczuk

**MIĘDZYNARODOWA JUBILEUSZOWA
KONFERENCJA NAUKOWA
„WSPÓŁPRACA POLSKI I NIEMIEC
W OBSZARZE BEZPIECZEŃSTWA:
DWADZIEŚCIA PIĘĆ LAT WSPÓLNYCH DOŚWIADCZEŃ”,
WARSZAWA, 24 MAJA 2016 R.**

Przypadająca w 2016 r. 25. rocznica podpisania w Bonn Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 17 czerwca 1991 r. stała się okazją do organizacji jubileuszowej międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Współpraca Polski i Niemiec w obszarze bezpieczeństwa: dwadzieścia pięć lat wspólnych doświadczeń”. Konferencja została zorganizowana 24 maja 2016 r. w Warszawie przez Instytut Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Nauk Politycznych i Socjologii Uniwersytetu w Bonn oraz Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Konferencję uroczystie otworzyli: prof. dr hab. Janusz Adamowski, dziekan Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW, prof. dr hab. Krzysztof Mischczak, dyrektor Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, dr hab. Karina Paulina Marczuk z Instytutu Stosunków Międzynarodowych UW, organizatorka konferencji, dr hab. Jakub Zajączkowski, p.o. dyrektor Instytutu Stosunków Międzynarodowych UW i prof. dr Wolfram Hilz, dyrektor Instytutu Nauk Politycznych i Socjologii Uniwersytetu w Bonn.

Wykład monograficzny o charakterze wprowadzającym, zatytułowany „Polityka zagraniczna Niemiec i jej implikacje dla ich sąsiadów”, wygłosił profesor

W. Hilz. Mówca, odnosząc się do polityki zagranicznej Niemiec wobec Polski, uznał, że zasadniczo jej duch nie zmienił się od lat 80. XX w.

Obrazy zorganizowano w trzech panelach – ich problematyka dotyczyła zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych wymiarów bezpieczeństwa Polski i RFN oraz relacji z państwami regionu. Pierwszy panel zatytułowano „Zewnętrzne i wewnętrzne wymiary polityki bezpieczeństwa Niemiec i Polski: przeszłość i teraźniejszość” (moderacja: prof. dr hab. K. Miszczak), drugi – „Współpraca Niemiec i Polski w obszarze bezpieczeństwa – wymiar regionalny” (moderacja: dr hab. K.P. Marczuk), natomiast trzeci – „Perspektywy dwustronnych stosunków Niemiec i Polski w obszarze bezpieczeństwa” (moderacja: prof. dr Wolfram Hilz).

W pierwszym panelu udział wzięli goście z zagranicznych i rodzimych ośrodków naukowych: prof. Anita Prażmowska, dyrektor ds. nauczania z Wydziału Historii Powszechniej London School of Economics and Political Science, prof. dr hab. Erhard Cziomer, kierownik Katedry Stosunków Międzynarodowych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie, prof. Oliver Bange z Uniwersytetu w Mannheim i Centrum Historii Wojskowości i Nauk Społecznych Bundeswehry w Poczdamie, dr Georg Herbstritt z Urzędu Federalnego ds. Dokumentów Państwowej Służby Bezpieczeństwa byłej Niemieckiej Republiki Demokratycznej w Berlinie. Po wygłoszeniu referatów dyskutowano o aspektach historycznych stosunków polsko-niemieckich i zagadnieniach współczesnych, zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym bezpieczeństwa.

Panel rozpoczęła prof. Anita Prażmowska referatem pt. „Polityka Władysława Gomułki wobec Niemiec”. Mówczyni postawiła tezę, że W. Gomułka od października 1956 r., jako sekretarz Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, usilnie starał się zapewnić Polsce gwarancję zachodniej granicy, co stało się jego największym osiągnięciem. Prof. Prażmowska zwróciła uwagę, że dla Gomułki oznaczało to zagwarantowanie Polsce bezpieczeństwa jej terytorium po raz pierwszy od czasów wojny. Osiągnięcie to miało dla niego wymiar osobisty i polityczny. Następnie prof. dr hab. Erhard Cziomer wygłosił referat zatytułowany „Ogólne przesłanki i problemy 25 lat polsko-niemieckiej współpracy wojskowej”. Wystąpienie nawiązywało do przygotowanej publikacji prof. Cziomera¹. Autor skoncentrował się na znaczeniu czynnika militarnego w dwustronnych stosunkach polsko-niemieckich w latach 1990/1991–1999 oraz 1999–2016. Prof. Cziomer stanął na stanowisku, że współpracę wojskową Polski z RFN w latach 1991–2016 można ogólnie oceniać pozytywnie, niezależnie od odmiennych uwarunkowań, interesów oraz punktów widzenia na niektóre aspekty polityki bezpieczeństwa i obrony obu państw. Kolejny z mówców, prof. Oliver Bange, zaprezentował wystąpienie na temat „»Bez bez-

¹ Praca przygotowywana w ramach projektu „Wyzwania nowej roli i odpowiedzialności międzynarodowej Niemiec w dobie globalizacji oraz kryzysów gospodarczych i finansowo-politycznych UE po 2007 roku”. Projekt indywidualny nr 00285/2015/KJ, realizowany w latach 2015–2017 w ramach porozumienia Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie z Fundacją Współpracy Polsko-Niemieckiej w Warszawie.

pieczeństwa wszystko inne jest bez znaczenia» (E. Bahr): Polsko-niemiecki traktat z 1991 r. oraz międzynarodowe i wewnętrzne wymiary bezpieczeństwa zjednoczenia Niemiec”, w którym przedstawił kulisy podpisania Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, wykorzystał przy tym materiały archiwalne, fragmenty oryginalnych dokumentów etc. Zwrócił uwagę, że kwestię traktatu z 1991 r. należy rozpatrywać, nie zapominając o traktacie „2+4” z 1990 r. oraz biorąc pod uwagę polsko-niemiecki traktat graniczny, także z 1990 r. Wystąpienie zakończyła prezentacja kalendarium, w którym mówca zebrał istotne – jego zdaniem – fakty, które wpłynęły na rozwój stosunków polsko-niemieckich w późniejszych latach. Ostatnim prelegentem w pierwszym panelu konferencji był dr G. Herbstritt. W referacie zatytułowanym „Bracia – Wrogowie – zbieżne i rozbieżne interesy w obszarze bezpieczeństwa między Stasi i Securitate w latach 1950–1989” odniósł się do wewnętrznego wymiaru bezpieczeństwa, przy czym skoncentrował się na stosunkach między Stasi i rumuńską Securitate, przyjmując przy tym perspektywę Rumunii; wspominał również o związkach między omawianymi służbami a ich polskim odpowiednikiem. Obrady w ramach pierwszego panelu podsumował moderator prof. K. Miszczak, wskazując na obecne uwarunkowania stosunków polsko-niemieckich oraz współczesne wyzwania i problemy. Pytania od publiczności dotyczyły zarówno historycznego, jak i współczesnego wymiaru wzajemnych relacji Polski i Niemiec.

Drugi panel konferencji obejmował relacje Polski i RFN w kontekście stosunków z wybranymi państwami i organizacjami z regionu. Poruszane zagadnienia dotyczyły stosunków z państwami członkowskimi Grupy Wyszehradzkiej, Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO), Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) w zakresie bezpieczeństwa. Prelegentami w panelu byli: prof. Lucia Mokra, dziekan Wydziału Nauk Społecznych i Ekonomicznych Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie, prof. Thomas Wegener Friis z Uniwersytetu Południowej Danii, dr Péter Marton z Uniwersytetu Korwina w Budapeszcie oraz dr Andrea Mason z Wydziału Historii Powszechnej London School of Economics and Political Science.

Prof. L. Mokra referowała temat „Perspektywy współpracy regionalnej w budowaniu środowiska *human security* – rola V4, OBWE i współpraca państw V4 z Niemcami”. Odniosła się do współpracy w zakresie osiągania bezpieczeństwa jednostki ludzkiej (*human security*) między Polską, RFN i państwami regionu oraz zastanawiała się, czy organizacje regionalne mogą stać się forum takiej współpracy – prof. Mokra uznała, że tak, a przykładem potwierdzającym tę tezę jest rola Grupy Wyszehradzkiej i OBWE w zapobieganiu konfliktom. Profesor T.W. Friis wygłosił wystąpienie na temat „Współpraca Niemiec, Polski i Danii w zakresie bezpieczeństwa w regionie Morza Bałtyckiego”. Państwa te współpracują w obszarze bezpieczeństwa militarnego (działalność korpusów wielonarodowych), autor odnotował, że współpraca obejmuje również służby specjalne Dani i Niemiec, przy czym kluczowe jest tu – biorąc pod uwagę priorytetowe znaczenie regionu

Morza Bałtyckiego w kontekście współpracy regionalnej w obszarze bezpieczeństwa – położenie geograficzne Danii. Trzecim mówcą był dr Péter Marton, który wspólnie z dr. Péterem Wagnerem z Instytutu Spraw Zagranicznych i Handlu w Budapeszcie przygotował referat na temat „Współpraca Węgier z państwami partnerskimi NATO w ramach zagranicznych operacji wojskowych, ze szczególnym odniesieniem do Niemiec”. Autorzy skoncentrowali się na współpracy Niemiec i Węgier w ramach NATO, roli Sojuszu w tym zakresie oraz na kwestii regionalizmów w polityce bezpieczeństwa omawianych państw (np. Grupa Wyszehradzka). Jako ostatnia zabrała głos dr A. Mason, która przedstawiła referat pt. „Wielka Brytania, Polska i przyszłość Niemiec”. Dr Mason odniosła się do uwarunkowań historycznych stosunków polsko-niemieckich z punktu widzenia Wielkiej Brytanii. Wystąpienia podsumowała prowadząca panel dr hab. K.P. Marczuk, wskazując na wyzwania współpracy w obszarze bezpieczeństwa Polski, Niemiec i innych państw w kontekście historycznym i współczesnym. Panel zakończyły pytania od publiczności, dotyczące zarówno wątków historycznych, jak i współczesnych relacji Polski, Niemiec i państw regionu.

W ostatnim panelu konferencji udział wzięli: prof. dr hab. Dariusz Popławski, kierownik Zakładu Integracji Europejskiej Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego i członek Rady Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, prof. dr hab. Radosław Zenderowski, dyrektor Instytutu Politologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i dr Rafał Ulatowski z Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego. Problematyka panelu oscylowała wokół współczesnych zagadnień z zakresu stosunków polsko-niemieckich, przy czym starano się ukazać kierunki, w których dwustronne relacje obu państw będą się rozwijać.

Pierwszym prelegentem był prof. dr hab. D. Popławski, który w referacie „Polityka dobrego sąsiedztwa Polski i Niemiec” skoncentrował się na relacjach tych państw w różnych wymiarach w ciągu ubiegłych 25 lat i wskazał na aspekty, które wymagają od zainteresowanych stron większego wysiłku w rozwiązywaniu pojawiających się trudności. Jako przykład podał kwestię uznania mniejszości polskiej w Niemczech – sprawę dotychczas nierozstrzygniętą. Z kolei prof. dr hab. R. Zenderowski wygłosił referat pt. „Suwerenność kulturowa jako wyzwanie dla bezpieczeństwa państwa. Analiza na przykładach Polski i Niemiec”. Odnosił się do kwestii suwerenności i tożsamości narodowej oraz zagadnienia budowania państwowości w stosunkach polsko-niemieckich, a także zarysował pojawiające się w tym obszarze wyzwania i napięcia. Przywołał najnowsze badania, wskazujące odmienne punkty widzenia Niemców i Polaków na różne zagadnienia z omawianego zakresu. Doktor R. Ulatowski wygłosił referat „Bezpieczeństwo energetyczne w polityce Niemiec i Polski w XXI w. – analiza porównawcza”. Wskazał na znaczenie bezpieczeństwa energetycznego w bilateralnych relacjach Polski i Niemiec. Zauważył, że w regionie realizowane są różne projekty, w które powinny zaangażować się oba państwa. Prowadzący panel prof. W. Hilz, podsu-

mowując panel, zauważył, że w kontekście prowadzonej polityki zagranicznej Polska i Niemcy podejmują liczne wyzwania. Kończące panel pytania publiczności dotyczyły uwarunkowań bilateralnych stosunków polsko-niemieckich.

Podsumowania obrad i zamknięcia konferencji dokonali dr hab. K.P. Marczuk i prof. dr hab. K. Miszczak. Podziękowali wszystkim uczestnikom za inspirowane i zachęcające do dalszych rozważań wystąpienia, a publiczności – za liczne i trafne pytania i spostrzeżenia. Wyrażono nadzieję, że konferencja przyczyni się do pogłębiania badań relacji polsko-niemieckich w obszarze bezpieczeństwa, zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego, a także w kontekście regionalnym.